

Inwazyjne gatunki obce

2016-09-28

Charakterystyka inwazyjnych gatunków obcych

[Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) nr 1143/2014 z 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych](#), weszło w życie 1 stycznia 2015 r. i powinno być stosowane bezpośrednio w krajach członkowskich UE. Rozporządzenie w sposób kompleksowy reguluje takie zagadnienia jak zapobieganie wprowadzaniu i rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków obcych, ich wczesne wykrywanie, a także szybką eliminację bądź długofalową i efektywną kontrolę populacji w przypadku gatunków rozpowszechnionych.

Lista gatunków inwazyjnych stwarzających zagrożenie dla Unii Europejskiej jest określona w [rozporządzeniach wykonawczych Komisji \(UE\) nr: 2016/1141 z 13 lipca 2016 r. i 2017/1263 z 12 lipca 2017 r.](#) Została ona opracowana z udziałem państw członkowskich Unii na podstawie oceny ryzyka i dowodów naukowych.

Zgodnie z art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody zabrania się wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w tym środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych.

Przechowywanie, hodowla, rozmnażanie, oferowanie do sprzedaży i zbywanie gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym jest możliwe wyłącznie po uzyskaniu zezwolenia właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska (art. 120 ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody). Natomiast przywożenie z zagranicy inwazyjnych gatunków obcych oraz jednocześnie przechowywanie, hodowla, rozmnażanie, oferowanie do sprzedaży i zbywanie tych sprowadzonych okazów wymaga zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (art. 120 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie przyrody). Tych przepisów nie stosuje się do organizmów morskich, na których prowadzenie chowu, hodowli, zarybiania, wprowadzania lub przenoszenia wymagane jest zezwolenie ministra właściwego do spraw rybołówstwa (art. 120 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody).

Zakaz wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w tym środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych, z wyjątkiem takich, które mogą zagrozić gatunkom rodzimym czy siedliskom przyrodniczym, nie stosuje się w przypadku roślin:

- przy zakładaniu i utrzymywaniu terenów zieleni oraz zakładaniu i utrzymywaniu zadrzewień poza lasami i obszarami objętymi formami ochrony przyrody;
- wykorzystywanych w ramach racjonalnej gospodarki leśnej i rolnej (art. 120 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody).

Minister Środowiska w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi określił w drodze [rozporządzenia](#) listę roślin, zwierząt i grzybów gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym. Wynikało to z potrzeby zapewnienia ciągłości istnienia i ochrony różnorodności rodzimych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów (art. 120 ust. 2 f ustawy o ochronie przyrody).

Wniosek o wydanie zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska lub właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska powinien zawierać następujące elementy (art. 120 ust. 2 b ustawy o ochronie przyrody):

- imię, nazwisko i adres albo nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
- cel wykonania wnioskowanych czynności;
- opis czynności, której dotyczy wniosek;
- nazwę gatunku lub gatunków w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje, których będą dotyczyły czynności;
- liczbę osobników, których dotyczy wniosek, o ile jest to możliwe do ustalenia;
- określenie warunków, miejsca i czasu wykonania czynności;
- świadectwo pochodzenia.

Warto zwrócić uwagę na przypisy zawarte w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym

- przypis nr 1 - nie dotyczy dalszego przechowywania, bez zmiany lokalizacji, okazów przechowywanych w dniu wejścia w życie rozporządzenia, odnosi się do następujących gatunków roślin:

1. azolla drobna (azolla karolińska) *Azolla filiculoides*,
2. barszcz Mantegazziego (barszcz kaukaski) *Heracleum mantegazzianum*,
3. barszcz Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi*,
4. bożodrzew gruczołowe (ajlant gruczołkowaty) *Ailanthus altissima*,
5. kolcolist zachodni *Ulex europaeus*,
6. kolczurka klapowana *Echinocystis lobata*,
7. niecierpek gruczołowy *Impatiens glandulifera*,
8. niecierpek pomarańczowy *Impatiens capensis*,
9. rdestowiec czeski (rdestowiec pośredni) *Reynoutria x bohemia*,
10. rdestowiec japoński (rdestowiec ostrokończysty) *Reynoutria japonica*,
11. rdestowiec sachaliński *Reynoutria sachalinensis*,
12. trojeść amerykańska *Asclepias syriaca*.

- przypis nr 2 - nie dotyczy okazów przechowywanych poza akwenami w celach spożywczych, odnosi się do następujących gatunków zwierząt:

1. krab wełnistoreki (krab wełnistoszczypcy) *Eriocheir sinensis*,
2. rak Luizjański *Procambarus clarkii*,
3. rak przegowany (rak amerykański) *Orconectes limosus*,
4. rak sygnałowy (rak kalifornijski) *Pacifastacus leniusculus*,
5. ostryga pacyficzna *Crassostrea gigas*,
6. babka bycza *Neogobius melanostomus*,
7. babka łysa (babka gołogłowa) *Neogobius gymnotrachelus*,
8. babka szczupła (babka rzeczna) *Neogobius fluviatilis*.

- przypis nr 3 - nie dotyczy okazów wpisanych w dniu wejścia w życie rozporządzenia do rejestru starosty na podstawie art. 64 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, odnosi się do następujących gatunków zwierząt:

1. żółw malowany *Chrysemys picta*,
2. żółw czerwonolicy *Trachemys scripta elegant*.

Przydatne linki

- [Konferencja: Nowe wyzwania w zakresie kontroli rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych w przyrodzie](#)
- [Strona o polskim Kodeksie dobrych praktyk Ogrodnictwo wobec roślin inwazyjnych obcego pochodzenia](#)
- [Strona Komisji Europejskiej o inwazyjnych gatunkach obcych](#)
- [Konwencja o ochronie różnorodności biologicznej, a inwazyjne gatunki obce](#)
- [Konwencja Berneńska, a inwazyjne gatunki obce](#)
- [Baza danych Gatunki Obce w Polsce, IOP PAN](#)
- [Księga Gatunków Obcych Inwazyjnych w Faunie Polski, IOP PAN](#)
- [Baza danych o inwazyjnych gatunkach obcych w Europie \(DAISIE\)](#)
- [Baza danych o inwazyjnych gatunkach obcych w Europie Północnej i Centralnej \(NOBANIS\)](#)
- [Baza danych i mapy rozmieszczenia barszczu Sosnowskiego i barszczu olbrzymiego Wyższej Szkoły Ekologii i Zarządzania w Warszawie](#)
- [Dodatkowe informacje o gatunkach obcych](#)
- [Materiały edukacyjne dla szkół podstawowych](#)
- [Wyniki konferencji *Dobre praktyki w zakresie stosowania roślin gatunków obcych w ogrodnictwie*](#)

Publikacje

- [Propozycja listy roślin gatunków obcych, które mogą stanowić zagrożenie dla przyrody Polski i Unii Europejskiej, Uniwersytet Śląski](#)
- [Załącznik - Zestawienie gatunków obcych](#)
- [Polski kodeks dobrych praktyk Ogrodnictwo wobec roślin inwazyjnych obcego pochodzenia](#)
- [Europejski kodeks postępowania w zakresie ogrodnictwa i inwazyjnych roślin obcych](#)
- [Europejski kodeks postępowania w sprawie zwierząt domowych i inwazyjnych gatunków obcych](#)
- [Europejski kodeks postępowania w zakresie myślistwa i inwazyjnych gatunków obcych](#)
- [Europejskie wytyczne w sprawie obszarów chronionych i inwazyjnych gatunków obcych](#)
- [Raport Inwazyjność upraw przeznaczonych na produkcję biopaliw i potencjalne szkody wyrządzone naturalnym siedliskom i gatunkom rodzimym](#)
- [Folder informacyjny Nie pozbywaj się inwazyjnych gatunków obcych](#)
- [Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych. Tokarska-Guzik B., Dajdok Z., Zajac M., Zajac A., Urbisz A., Danielewicz W., Hołdyński, Cz., 2012. GDOŚ.](#)
- [Wytyczne dotyczące zwalczania barszczu Sosnowskiego \(*Heracleum sosnowskyi*\) i barszczu Mantegazziego \(*Heracleum mantegazzianum*\) na terenie Polski](#)
- [Mapy rozmieszczenia barszczy kaukaskich](#)
- [Wytyczne dotyczące zwalczania rdestowców na terenie Polski](#)
- [Program postępowania z inwazyjnymi gatunkami żółwi na terenie Polski](#)

Zachęcamy do korzystania z publikacji *Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych*. Zawiera ona katalog roślin gatunków obcych, które można zaobserwować w środowisku przyrodniczym w Polsce. Każdy gatunek został oceniony pod kątem stwarzanego zagrożenia dla rodzimej przyrody, w tym dla siedlisk przyrodniczych chronionych na mocy Dyrektywy siedliskowej. Ponadto w opracowaniu znajdują się kluczowe informacje o gatunkach obcych, tj. o ich pochodzeniu geograficznym, okresie przybycia, rodzaju kolonizowanych zbiorowisk, opisu ekologii oraz oddziaływań na gospodarkę, zdrowie i środowisko, a także wiele innych zagadnień.

W 2014 r. fundacja "Pałacy Problem - Heracleum" wykonała na zlecenie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska ekspertyzę *Wytyczne dotyczące zwalczania barszczu Sosnowskiego Heracleum sosnowskyi i i barszczu Mantegazziego Heracleum mantegazzianum na terenie Polski*. Dokument stanowi kompendium wiedzy o biologii tych gatunków i ich wpływie na środowisko przyrodnicze oraz organizmy żywe, w tym na zdrowie człowieka. W opracowaniu można także znaleźć przegląd metod zwalczania barszczy oraz potencjalne źródła finansowania działań, które zmierzają do wyeliminowania populacji tych gatunków ze środowiska przyrodniczego.

Kodeks dobrych praktyk *Ogrodnictwo wobec roślin inwazyjnych obcego pochodzenia* został opracowany przez grono ekspertów, a jego treść zaakceptowało 20 instytucji reprezentujących administrację publiczną, organizacje pozarządowe, jednostki naukowe oraz wiodące stowarzyszenia branży ogrodniczej. Publikacja ta zawiera zbiór zasad, które określają jak postępować z roślinami należącymi do gatunków obcych, aby ograniczyć ich przenikanie z naszych ogrodów i terenów zieleni do dzikiej przyrody. Kodeks jest przeznaczony dla uprawiających własne ogrody, jak również osób zawodowo zajmujących się ogrodnictwem, które chciałyby przyczynić się do ochrony przyrody. Zapraszamy do odwiedzenia strony internetowej kdpo.gdos.gov.pl i przesłania nam deklaracji o stosowaniu Kodeksu.